

อุโบสถวัดศาลาลอย: การเมืองเรื่องพื้นที่และสัญญะเชิงความหมาย

Wat Sala Loi: The Politics of Space and Semantic Semiology

ภราดร เคนวิเศษ¹

Paradon Kenwisad¹

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการเปลี่ยนผ่านพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของคนในชุมชน ไปสู่พื้นที่สาธารณะในบริบทการถอดรหัส อธิบายปรากฏการณ์เชิงสัญญะโดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการศึกษาพบว่า อาณาเขตวัดศาลาลอยเป็นฐานที่มั่นอันสำคัญของชาวบ้านใช้ต่อรองกับกระแสความนิยมในสังคมที่เขามารุกล้ำวัฒนธรรมโดยการพยายามกำหนดแบบมาตรฐานให้กับอุโบสถ ซึ่งเป็นตัวทำลายรูปแบบดั้งเดิมของศิลปะแบบอยุธยาที่แพร่หลายในจังหวัดนครราชสีมา วิธีการของชาวบ้าน คือ 1) นำเรื่องราวตำนานยาโมมาเป็นสัญลักษณ์ของสิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครองพื้นที่วัดให้เกิดความชอบธรรม และเป็นกลไกอันสำคัญในการผลิตสร้างความหมายให้กับพิธีกรรมรวมไปถึงสิ่งปลูกสร้างทางศาสนา 2) ทำพื้นที่วัดให้กลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทั้งในเชิงประวัติศาสตร์ เชิงศิลปะร่วมสมัยอันมีเอกลักษณ์ของอุโบสถจุฑาชัย ผลการวิจัยเรื่องนี้สามารถนำไปใช้ทำความเข้าใจความสัมพันธ์ของวัดกับชุมชนที่ต้องการต่อรองกับกระแสความนิยมในสังคมโดยใช้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ตำนานหรือเรื่องเล่ามาเป็นสัญลักษณ์ปกป้องรักษาพื้นที่ไม่ให้ถูกกลืนกินไปตามกระแสในยุคปัจจุบัน

คำสำคัญ: วัดศาลาลอย, อุโบสถวัดศาลาลอย, การเมืองเรื่องพื้นที่, สัญวิทยา

Abstract

This research aimed to study the process of change through the sacred space of the community. To the public space in the context of decoding. Explain semiotic using qualitative research. The study indicated that Salaloi territory was a stronghold of the villagers to negotiate with the incoming socialist cultural inroads by creating a standard for the temple. This was a destructive form of traditional art forms prevalent in Ayutthaya province. How the locals were: 1) the story of the legendary Yamo was a sacred space protection measure to be justified. And it was an important mechanism in the production of meaning to the rituals, including religious buildings, 2) The area was made into a tourist attraction in history. Contemporary art unique selling point of the temple. The results of this research can be applied to understanding the relationship of a community that wants to negotiate with socialism by the sacred.

Keywords: Wat Sala Loi, Sala Loi, The politics of space, semiology

¹ นิสิตปริญญาเอก, สาขาการวิจัยทางศิลปกรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ Doctor Of Philosophy, Fine And Applied Arts Research, Mahasarakham University

บทนำ

วัดศาลาลอยเป็นวัดที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของจังหวัดนครราชสีมา ตั้งอยู่ที่ถนนออกเฉียงเหนือของตัวเมือง ห่างออกไปจากบริเวณรอบนอกกำแพงเมืองประมาณ 500 เมตร ชาวบ้านเล่าต่อกันมาว่า ยาโมและทหารในสมัยนั้นสร้างไว้ปี พ.ศ. 2370 เพื่อเป็นอนุสรณ์ให้แก่ผู้เสียชีวิตในสงครามเมื่อครั้งรบกับพทลลาว หลังจากที่ยาโมเสียชีวิตอัฐิของท่านก็ถูกนำมาบรรจุไว้ในเจดีย์ ณ วัดแห่งนี้ (พ.ศ. 2395) นับแต่นั้นวัดศาลาลอยได้กลายเป็นวัดของชุมชนเมือง ผู้คนต่างให้ความสำคัญในฐานะสถานที่อันเป็นจุดศูนย์กลางความศรัทธาทั้งผู้ศรัทธาในดวงวิญญาณของยาโมและพระพุทธศาสนา ต่อมาวัดได้ชำรุดทรุดโทรมลงเป็นอย่างมาก ปี พ.ศ. 2442 พระยาประสิทธิ์ศัลการ (สะอาด สิงหเสนี) ได้ย้ายอัฐิไปไว้ที่วัดพระนารายณ์มหาราช และเมื่อมีการสร้างอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีขึ้นบริเวณใจกลางเมือง พ.ศ. 2477 อัฐิของยาโมจึงย้ายไปอยู่ที่ส่วนฐานของอนุสาวรีย์ (สายพิน แก้วงาม ประเสริฐ: 2537, หน้า 37) ส่วนทางวัดศาลาลอยหลังจากไม่มีอัฐิของยาโมประดิษฐานอยู่ก็กลายเป็นวัดร้าง ไร้ผู้คนสัญจรหรือพระสงฆ์จำวัดเป็นเพียงพื้นที่ว่างเปล่าดูเหมือนว่าจะหายไปจากหน้าประวัติศาสตร์ แต่ชาวบ้านก็ได้แลเห็นถึงความสำคัญซึ่งวัดควรถูกบูรณะขึ้นใหม่เพื่อเป็นสถานที่รวบรวมเรื่องราววีรกรรมอันกล้าหาญของชาวนครราชสีมาไว้ให้ลูกหลานได้เล่าต่อกัน เป็นเวลาหลาย 10 ปีหลังจากที่กลายเป็นสถานที่รกร้าง ปี พ.ศ. 2510 ทางหน่วยงานจังหวัดได้ทำการบูรณะฐานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีใหม่ กลุ่มชาวบ้านและพระสงฆ์จึงขอแบ่งอัฐิยาโมส่วนหนึ่งกลับมาประดิษฐานที่วัดศาลาลอยดังเดิม และเพื่อให้สมเกียรติทางเจ้าอาวาสองค์ก่อนสั่งให้สร้างอุโบสถขึ้นใหม่ที่อุโบสถเดิม กลุ่มชาวบ้านก็ได้เสนอว่าไม่ควรทำลายอุโบสถที่ยาโมเป็นผู้สร้างเห็นสมควรจะเก็บไว้เป็นพิพิธภัณฑ์ให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาต่อไปภายภาคหน้า

กรณีการสร้างอุโบสถหลังใหม่ได้กลายมาเป็นข้อถกเถียงกันในที่ประชุมของชาวบ้าน ในฐานะความเข้าใจของคนกลุ่มหนึ่งอุโบสถควรสร้างให้ถูกต้องตามแบบมาตรฐานที่กรมโยธาธิการเป็นผู้กำหนด เหตุมาจากการมองเห็นวัดส่วนใหญ่ได้นำแบบจากส่วนกลางมาใช้จนเกิดเป็นกระแสนิยมส่งผลให้อุโบสถดั้งเดิมมากมายถูกทำลายและแทนที่ด้วยอุโบสถแบบ ก. ข. ค. ซึ่งไปเปลี่ยนแปลงความคิด อุดมคติของผู้คนที่จดจำเอาภาพตามกระแสมาเป็นฐานความเข้าใจของตน อย่างไรก็ตาม หลวงตามหาไมเจ้าอาวาสขณะนั้นก็ได้ให้แนวคิดขัดแย้งออกไป ท่านเห็นสมควรที่จะสร้างอุโบสถแบบที่ไม่มีใครเหมือน ด้วยความเบื่อหน่ายกับภาพเดิมของอุโบสถทั่วไป ท่านจึงได้ปรึกษากับลูกศิษย์ว่าจะสร้างอุโบสถใหม่อย่างไรให้ดูแปลกกว่าที่อื่น เป็นที่มาอันทำให้อุโบสถวัดศาลาลอยกลายเป็นที่รู้จักของคนในปัจจุบัน กลุ่มคนนอกมากมายที่ต้องการไปสัมผัสอุโบสถร่วมสมัยและถ่ายภาพ

กลับมาเผยแพร่ทางสังคมออนไลน์ (social network) ทำให้เป็นที่กล่าวขานกันในวงกว้างถึงเอกลักษณ์อันโดดเด่นซึ่งได้รับรางวัลจากสมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ ปี พ.ศ. 2516 และรางวัลจากมูลนิธิเสถียรโกเศศและ นาคะประทีป เป็นเครื่องการันตีความสำเร็จจะแนวคิดครั้งนั้น

ดังนั้น การสร้างแนวคิดใหม่ของพระสงฆ์ร่วมกับคนในชุมชนทำให้พื้นที่แห่งนี้กลายเป็นฐานที่มั่นสำคัญเพื่อต่อต้านการรุกรานทางวัฒนธรรมโดยหน่วยงานรัฐที่ผลิตแบบมาตรฐานให้กับอุโบสถ เกิดขึ้นในสมัยของจอมพล ป.พิบูลสงคราม สาเหตุส่วนหนึ่งมาจากพระสงฆ์ได้เข้าไปศึกษาในกรุงเทพฯ แล้วนำกลับมาเปลี่ยนแปลงวัดก่อให้เกิดกระแสการเปลี่ยนแปลงตามกันจนเกิดเป็นแบบอย่าง กลายเป็นกระแสความนิยมในสังคม กลวิธีของชุมชนเมืองนครราชสีมาได้ใช้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในพื้นที่มาผสานเป็นเรื่องเล่าตำนาน สร้างความชอบธรรมในตัวของอุโบสถที่มาจากฐานความเชื่อดั้งเดิมและอยู่ภายใต้เขตพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ เพื่อมิให้อำนาจอื่นใดทำลายรากฐานทางวัฒนธรรมไปได้ พื้นที่แห่งนี้มีปรากฏการณ์ว่าด้วยการเมืองเรื่องพื้นที่ซึ่งการให้ความหมายซึ่งแฝงอยู่รูปของสัญลักษณ์ ซึ่งจะต้องถอดรหัสจากสัญลักษณ์ต่างๆ เพื่อทำความเข้าใจ

แนวคิดที่ใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์ กรณีอุโบสถวัดศาลาลอย คือ แนวคิดการเมืองเรื่องพื้นที่ (Politics of space) ของ อังรี เลอเฟบว์ (Henri Lefebvre) ใช้วิเคราะห์กระบวนการเปลี่ยนผ่านจากพื้นที่ทั่วไปให้กลายเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ และเป็นพื้นที่สาธารณะในมุมมองของนักท่องเที่ยวนำแนวคิดเรื่องสัญวิทยา (Semiology) ของ โรลันด์ บาร์ตส์ (Roland Barthes) ในการวิเคราะห์ถอดรหัสความหมายต่างๆ ทั้งในรูปสัญลักษณ์ทางความเชื่อ สัญลักษณ์ทางการเมืองว่าด้วยรูปแบบทางศิลปะ และการมาของกลุ่มคนนอกในฐานะนักท่องเที่ยวเพื่อบริโภคเอาวัฒนธรรมของชุมชนเมืองจังหวัดนครราชสีมา

การใช้แนวคิด “การเมืองเรื่องพื้นที่” อุโบสถวัดศาลาลอยกลายเป็นเวทีแสดงความเห็นของกลุ่มคนที่ไม่ต้องการเห็นภาพอุโบสถที่ถูกรุกรานจากแนวคิดแบบกระแสความนิยมในสังคม ที่เชื่อกันว่ารูปแบบมาตรฐานจะสามารถตอบโจทย์ความเรียบง่ายในการบริหารจัดการสิ่งก่อสร้างภายในวัด ซึ่งง่ายต่อการหยิบจับนำมาใช้ รวมไปถึงกำหนดงบประมาณได้ไม่ซับซ้อนหรือบานปลาย แต่ในแง่มุมมองหนึ่งชุมชนวัดศาลาลอยได้นำเสนอแนวคิดใหม่บนฐานความเชื่อที่ไม่ทำลายวัฒนธรรมเดิม หากแต่เป็นการนำรูปแบบเดิมคืออุโบสถที่ได้รับอิทธิพลจากศิลปะแบบอยุธยามาประยุกต์กันกลวิธีทางสถาปัตยกรรมสมัยใหม่เกิดเป็นอุโบสถร่วมสมัยทั้งยังเป็นการสร้างเอกลักษณ์ให้กับอุโบสถ ซึ่งคนรุ่นหลังจะสามารถรับรู้ได้ทั้งศิลปะแบบดั้งเดิมและศิลปะตามยุคสมัยซึ่งผสมผสานกันได้อย่างลงตัว นอกจากความแปลกใหม่ด้านแนวคิดแล้ว ชุมชนวัดศาลาลอยยังได้หยิบยกเรื่องราวของ

ยาโมขึ้นมาเปลี่ยนพื้นที่ที่มีความศักดิ์สิทธิ์ซึ่งทำให้เสียงของชาวบ้านมีพลังที่จะต่อรองกับแนวคิดกระแสนิยม ทั้งนี้พื้นที่แห่งนี้ชาวนครราชสีมาทุกคนให้ความเคารพบูชาเป็นอย่างมาก กรณีเรื่องเล่าของยาโมจึงผลักดันคนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับแนวคิดการออกแบบอุโบสถร่วมสมัยนี้ วิจิตร ว่องวารีทิพย์ (2550, หน้า 91-93) ได้กล่าวถึงพื้นที่ศักดิ์ว่า เป็นโลกที่มีเหตุการณ์ ปริณิพพาน พื้นที่และเวลาที่แตกต่างจากโลกของชีวิตประจำวัน เป็นสถานที่ของสิ่งที่สูงส่ง อาจเกิดได้จากสิ่งที่สถิตในธรรมชาติหรือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น วัดศาลาลอยเป็นสถานที่อันเกิดจากมนุษย์ให้ความหมายกับบรรพบุรุษผู้สร้างวีรกรรม คุณงามความดีให้กับบ้านเมืองมาเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครองพื้นที่ สามารถใช้อธิบายปรากฏการณ์ทางความเชื่อที่เกิดขึ้นและเลื่อนไหลไปตามกาลเวลาได้อย่างลึกซึ้ง

การใช้แนวคิด “สัตตวิทยา” ชุมชนวัดศาลาลอยสะท้อนให้เห็นการผูกโยงเรื่องราวตำนานยาโม กับสิ่งปลูกสร้าง วัดกุ และพิธีกรรม ในบริบทสัญลักษณ์ที่แฝงด้วยรหัสหมาย อุโบสถร่วมสมัยที่เกิดขึ้นภายใต้ชุดความความทรงจำยังคงถูกมองว่าเป็นส่วนหนึ่งที่เกิดขึ้นเพราะบุญบารมีของยาโม นอกจากนี้ชาวบ้านยังสร้างวัฒนธรรมการแต่งกายมาวัด โดยนุ่งโจงกระเบนเพื่อแสดงให้เห็นถึงความพยายามในการอนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิม พร้อมแฝงความเชื่อว่าคนชุมชนเป็นลูกหลานของยาโม การแต่งกายรวมไปถึงกระทำการทำกิจถูกกำกับด้วยกฎเกณฑ์เชิงอุดมคติเพื่อจะได้เป็นคนดีในสังคม ดังเช่นบรรพบุรุษของพวกเขา ในส่วนพิธีกรรมมีการผนวกรวมความเชื่อทางศาสนาเข้ากับความเชื่อท้องถิ่น เกิดเป็นพิธีที่ต้องมีกลวิธีการบูชาที่เฉพาะตัว สังคมได้สร้างสัญลักษณ์ขึ้นมาเพื่อกำหนดกฎเกณฑ์ ไชยสุร ได้กล่าวถึงการกระทำของบุคคลจึงเกิดขึ้นด้วยเหตุและผล สัญลักษณ์สีแดงบนป้ายจราจรมักมีความหมายถึงข้อห้าม (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร: 2555, หน้า 17-18) เช่นเดียวกับที่ชาวบ้านนุ่งโจงกระเบนต้องประพฤติตัวให้สมกับเป็นลูกหลานของยาโม กล่าวคือต้องเป็นหญิงแกร่งแต่อ่อนด้วยกิริยามารยาท

วิธีการดำเนินงานวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ต้องการศึกษาปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชนวัดศาลาลอย กับปรากฏการณ์ช่วงเปลี่ยนผ่านการเมืองเรื่องพื้นที่อันกล่าวถึงกระบวนการต่อรองเพื่อให้ได้มาซึ่งอุโบสถร่วมสมัย ขณะนั้นถือเป็นสิ่งใหม่ที่ยังไม่ได้รับการยอมรับในกลุ่มคนบางกลุ่ม วิธีการศึกษาเน้นการทำงานภาคสนาม (Field Work Research) ณ วัดศาลาลอย ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์บุคคลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ เจ้าอาวาส คณะสงฆ์ ภรรยาของสถาปนิก และกลุ่มชุมชนวัดศาลาลอย ทั้งนี้ชุดข้อมูลบางชุดที่ได้จะเป็นข้อมูลในส่วนบุคคลที่ยังมีชีวิต เป็นลักษณะการบอกเล่าเหตุการณ์ในอดีต

เช่นกรณีมุมมองของผู้ออกแบบได้สัมภาษณ์ เปรมจิต ศรีสุโร ภรรยาของ วิโรฒ ศรีสุโร ผู้ออกแบบซึ่งได้เสียชีวิตแล้ว เหตุนี้จึงใช้วิธีเก็บข้อมูลจากคนใกล้ชิด การเก็บข้อมูลใช้การบันทึกภาพ เสียง จดบันทึก รวมถึงศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษา

อุโบสถวัดศาลาลอย: พื้นที่ทางกายภาพและพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์

เส้นทางทับสงครามของยาโมในอดีตที่ปรากฏในเรื่องเล่า อธิบายถึงที่มาของชื่อวัดเกิดจากยาโมสั่งให้ทหารทำเพรุปลาศลา พร้อมอธิษฐานว่าหากพลอยไปติดฝั่งที่ใดจะสร้างวัดขึ้นบริเวณนั้น ซึ่งเป็นที่ตั้งของวัดในปัจจุบัน อุโบสถของวัดในสมัยนั้นจึงเป็นอนุสรณ์ของเหล่าวีรชนที่เสียชีวิตเมื่อครั้งสงคราม ได้เป็นที่รู้จักด้วยคำอธิษฐานของยาโม ในยุคสมัยนั้นยาโมและชาวบ้านไปที่วัดแห่งนี้เพื่อรำลึกถึงเหตุการณ์ในอดีต ครั้งเมืองนครราชสีมาเกือบถูกยึดเมืองแต่ด้วยปัญญาอันหลักแหลมของผู้นำ และการเสียสละของเหล่าทหาร ชาวเมืองนครราชสีมาจึงสามารถชนะสงครามมาได้ ผู้คนจึงมักมาทำบุญที่วัด นัยยะหนึ่งก็เป็นการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับดวงวิญญาณของทหารเหล่านั้น หากมองในมุมมองความเป็นจริงทางพื้นที่กายภาพปัจจัยสำคัญที่วัดแห่งนี้ตั้งอยู่ติดลำตะคลอง อาจเป็นเพราะคนในสมัยก่อนมักมีวิถีชีวิตผูกพันกับแหล่งน้ำ ชาวบ้านใช้เป็นทั้งเส้นทางสัญจรและสาธารณูปโภค ลำตะคลองในอดีตจึงเป็นเส้นทางเชื่อมโยงระหว่างชุมชนกับวัด นอกจากนี้วัดยังตั้งอยู่ใจกลางชุมชนเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ใจกลางของหมู่บ้าน

หลังจากที่ยาโมสร้างวัดขึ้น ชาวบ้านได้เล่าว่าพระยาปลัดทองคำและคุณหญิงโมจะมาวัดแห่งนี้ เพื่อประกอบพิธีทางศาสนาและมาทำบุญอยู่เป็นประจำ ภาพความสัมพันธ์ในครั้งนั้นจึงถูกปลูกฝังเป็นความทรงจำทางสังคม สืบทอดเรื่องราวต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น คนในปัจจุบันยังคงยึดตามหลักธรรมเนียมปฏิบัติเดิม ผู้หญิงมักนุ่งโจงกระเบนเป็นเครื่องแต่งกายมาทำบุญ

เมื่อยาโมถึงแก่อสัญกรรม พระยาปลัดทองคำผู้เป็นสามีได้มาปลงศพพร้อมสร้างเจดีย์บรรจุอัฐิไว้ที่วัดแห่งนี้ การมาทำบุญที่วัดของผู้คนจึงมีเจตนาอุทิศส่วนกุศลให้กับดวงวิญญาณของยาโมเป็นสาระสำคัญ พื้นที่อุโบสถจึงได้กลายเป็นเสาหลักของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำจังหวัดนครราชสีมาที่ทุกคนจะต้องมากราบสักการะพระสงฆ์และดวงวิญญาณของยาโมควบคู่กัน ในส่วนของพระสงฆ์เองก็ยังแสดงถึงศรัทธาต่อบุญบารมีของท่านซึ่งต้องประพฤติตนอยู่ในศีลอย่างเคร่งครัดเป็นกฎเกณฑ์ทางสังคมในการใช้สอนผู้คนรวมไปถึงพระสงฆ์ว่าจะกระทำการอันใดนั้นให้รำลึกถึงยาโมที่เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ปกปักรักษาพื้นที่แห่งนี้ ในขณะที่เดียวกันตำนานก็เป็นเครื่องมือสำคัญที่ชาวบ้านใช้เป็นเหตุผลในการบูรณะวัด มียอมให้วัด

สูญหายไปจากประวัติศาสตร์หรือถูกกลืนกินด้วยวัฒนธรรมอื่น เพราะหากวัดรับเอาวัฒนธรรมอื่นอันจะทำลายความเชื่อดั้งเดิม อุโบสถวัดศาลาลอยอาจไม่เป็นที่รู้จักกันในฐานะอุโบสถคู่บารมีของย่าโม

อย่างไรก็ตาม ความคิดริเริ่มที่สร้างอุโบสถหลังใหม่ แต่ทั้งนี้อุโบสถหลังเก่าก็ยังคงถูกรักษาไว้และได้เปลี่ยนบริบทไป หน้าที่การใช้งานแต่เดิมก็ปรับเปลี่ยนไปเป็นการอนุรักษ์ในฐานะพิพิธภัณฑ์อันทรงคุณค่าต่อชาวเมืองนครราชสีมา ในส่วนประเด็นนี้จะถูกเชื่อมโยงไปสู่การสร้างอุโบสถร่วมสมัยในพื้นที่ใหม่ ซึ่งไม่เพียงแต่จะเกิดเรื่องราวความเชื่อในมิติใหม่ แต่สิ่งที่ติดไปจากรากฐานดั้งเดิมคือคติความเชื่อที่ฝังลึกอยู่ในอุโบสถเก่าแก่ เคลื่อนย้ายผ่านพิธีทางศาสนา การสวดเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา ณ อุโบสถหลังใหม่

ในทางพื้นที่กายภาพจะพบว่าอุโบสถนั้นถูกสร้างขึ้นบนสระน้ำ เปรมจิต ศรีสุโร ได้อธิบายว่าสถาปนิกสมัยของต้องการสื่อถึงความหมายของอุโบสถซึ่งมีรูปทรงคล้ายเรือสำเภาลอยลำอยู่บนน้ำ เปรมจิตยังเล่าต่ออีกว่าในทางความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาอุโบสถที่ยกขึ้นเหนือพื้นดินเป็นแดนสวรรค์อันบริสุทธิ์ ใต้พื้นดินยังเป็นเมืองบาดาล ในเวลานั้นหลวงตามหาบัวเจ้าอาวาสองค์ก่อนได้วางแนวคิดสำหรับอธิบาย หากนาคที่จะมาบวชยังอุโบสถหลังนี้ก็เปรียบเสมือนได้พิชิตจากกิเลสทั้งปวงแล้ว ดังนั้นการวางกรอบความคิดโดยอ้างอิงเรื่องราวความเชื่อทางพุทธศาสนามาเป็นแรงบันดาลใจได้เปลี่ยนพื้นที่ว่างเปล่าซึ่งอยู่ติดกับอุโบสถหลังเดิมให้เป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ นัยยะสำคัญในส่วนนี้เป็นกระบวนการสร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์โดยการบรรจุเรื่องราวความเชื่อห่อหุ้มอุโบสถหลังใหม่เอาไว้ ด้วยเหตุว่าอาคารหลังใหม่นี้มีรูปทรงแปลกประหลาด เกรงว่าผู้คนจะไม่เข้าใจอาคารหลังนี้คือ อุโบสถสีมาอันศักดิ์สิทธิ์สำหรับใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา

สรุปประเด็นของการเปลี่ยนพื้นที่กายภาพอันว่างเปล่าให้กลายเป็นสีมาอันศักดิ์สิทธิ์ประกอบด้วยการเคลื่อนย้ายสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สถิตอยู่ในอุโบสถหลังเก่ามายังพื้นที่ใหม่ผ่านพิธีกรรมทางศาสนา การสร้างความร่วมสมัยในกรณีนี้ อุโบสถวัดศาลาลอยจึงมิใช่แค่เพียงการประสานระหว่างรูปแบบทางสถาปัตยกรรมแบบอยุธยาเข้ากับสิ่งก่อสร้างสมัยใหม่ แต่อุโบสถร่วมสมัยแห่งนี้ยังบรรจุคติความเชื่อเมื่อครั้งอดีตซึ่งเป็นเรื่องเล่า ตำนานเฉพาะในพื้นที่ที่รื้อฟื้นขึ้นมาอีกครั้ง และยังทำให้คนรุ่นใหม่ได้เข้าใจถึงประวัติศาสตร์บ้านเมืองผ่านการดู การชมสถานที่และการศึกษาจากคำบอกเล่าของชาวบ้านในท้องถิ่น

กระบวนการเปลี่ยนผ่านอุโบสถเก่าแก่ไปสู่อุโบสถร่วมสมัยในบริบทการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม

ภาพลักษณ์ของอุโบสถวัดศาลาลอยก่อนมีการสร้างอุโบสถหลังใหม่ เป็นเพียงวัดที่มีสิ่งปลูกสร้างเดียวสร้างด้วย

วิธีก่ออิฐถือปูน เป็นห้องสี่เหลี่ยมขนาดเล็กมากสามารถจุคนได้ 6-10 คนเท่านั้น หากจะกล่าวว่าเป็นวัดคู่บารมีของย่าโม ชาวบ้านก็เห็นว่าไม่เหมาะสม ทั้งจำนวนผู้คนที่จะเวียนมาวัดก็ลดน้อยลงจนกลายเป็นพื้นที่รกร้างมาแล้ว หลวงตามหาบัวเจ้าอาวาสคนก่อนจึงมีความคิดที่จะสร้างอุโบสถหลังใหม่ ซึ่งท่านประสงค์จะให้วัดกลับมามีความสำคัญเป็นที่รู้จักของผู้คนอีกครั้ง

ด้วยพื้นฐานความเข้าใจของผู้คนที่มองเห็นอุโบสถส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้นมักจะสร้างตามแบบมาตรฐานแบ่งเป็นแบบ ก. ข. ค. มีรูปแบบคล้ายคลึงกัน ชาวบ้านจึงมักจะเข้าใจกันว่าเป็นแบบที่ถูกต้อง แต่ด้วยหลวงตามหาบัวเห็นว่าหากเป็นเช่นนั้นอุโบสถวัดศาลาลอยก็จะเหมือนวัดอื่นๆ ซึ่งไม่ได้มีความแตกต่างอะไรไปจากความธรรมดา หลวงตาเห็นสมควรให้วัดสร้างความพิเศษ แปลกใหม่ไม่เหมือนกับที่อื่นพร้อมให้เหตุผลว่าวัดศาลาลอยของเราพิเศษในด้านประวัติศาสตร์อยู่แล้ว ชาวบ้านบางกลุ่มก็ยังคงมีความเห็นต่างว่าอาจจะเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง อุโบสถก็ควรจะเป็นอุโบสถที่เหมือนกับที่อื่น จึงจะเรียกว่าเป็นอุโบสถ เปรมจิต ศรีสุโร (สัมภาษณ์, 2559) ได้เล่าว่า “หลวงตามหาบัวท่านเป็นหัวแรงใหญ่ในการนำพาความคิดของชุมชนให้สร้างสิ่งแปลกใหม่ หลวงตาจึงเริ่มรวบรวมแนวคิดต่างๆ จากการหารือกับลูกศิษย์ของท่าน มีบุคคลสำคัญประกอบด้วย สมควร อินทรพานิชย์ เป็นที่ปรึกษาด้านวิศวกรรมมาช่วยในการวิเคราะห์โครงสร้าง ส่วน วิโรฒ ศรีสุโร ทำหน้าที่เป็นผู้ออกแบบ

จากแนวคิดที่หลวงตามหาบัวได้ตั้งใจโยนให้กับชาวบ้านว่าอุโบสถวัดศาลาลอยควรจะมีการเปลี่ยนแปลง “ถ้าหากจะงามก็ให้งามที่สุด จะซีเห่ก็ซีเห่ที่สุด” ท่านก็ได้มีมติลงโดยที่อุโบสถนั้นยังดำเนินการสร้างไม่แล้วเสร็จ พระเทพรัตนดิลกเจ้าอาวาสองค์ปัจจุบันจึงได้สานต่อแนวคิดเดิม พร้อมกันนั้นชาวบ้านส่วนใหญ่อยากจะให้แนวคิดของหลวงตามหาบัวเป็นรูปธรรมขึ้นมา ถึงอย่างไรก็ยังมีส่วนหนึ่งที่หยิบเอาประเด็นเรื่องงบประมาณมาใช้ถกเถียง ด้วยความที่อุโบสถหลังใหม่ไม่สามารถวางกรอบงบประมาณได้อย่างชัดเจนเมื่อเทียบกับอุโบสถแบบมาตรฐาน ซึ่งวัสดุต่างๆ ถูกวางแผนไว้เพื่อให้เข้าไปใช้ได้โดยง่าย ทางฝั่งของลูกศิษย์มีบุคลากรที่เป็นทั้งวิศวกรและสถาปนิกที่ใช้เหตุผลการทำงานเพื่อส่วนรวมโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน ทั้งยังอธิบายว่าอุโบสถหลังใหม่จะเป็นแบบให้คนรุ่นใหม่ได้ศึกษาว่ารากฐานความเชื่อของตนมาจากที่ใด และจะเป็นกลไกสำคัญที่จะเป็นแบบให้กับวัดอื่นๆ ได้หวนกลับไปอนุรักษ์วัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ เมื่อกลุ่มผู้สนับสนุนแนวคิดของหลวงตามหาบัวประกาศอย่างจริงจังว่าจะสร้างอุโบสถด้วยแรงศรัทธา กลุ่มชาวบ้านร่วมมือกันในการใช้แรงงานเป็นคนก่อสร้าง อุโบสถวัดศาลาลอยจึงค่อยๆ ก่อร่างสร้างตัวขึ้น

เมื่อผู้คนจากต่างถิ่นได้มาเห็นอุโบสถหลังนี้ก็ต่างเผยแพร่ข่าวสารออกไปเป็นวงกว้าง กลุ่มของนักข่าวหนังสือพิมพ์

เริ่มเข้ามาศึกษาและเขียนเป็นบทความกล่าวถึงวัดในหน้าหนังสือพิมพ์มากมาย บางกลุ่มก็ยังมีความเห็นต่าง มองเห็นว่าสิ่งปลูกสร้างนี้ดูไม่เหมือนกับอุโบสถ และมีบทความที่เขียนแสดงความเห็นว่าอุโบสถหลังนี้ดูไม่งาม ไม่วิจิตรตระการตาเหมือนอุโบสถในกรุงเทพฯ ซึ่งผู้คนในขณะนั้นยังคงยึดติดอยู่กับกระแสความนิยม ในประเด็นนี้เปรมจิต ศรีสุโรเล่าต่อไปว่า “สื่อหนังสือพิมพ์ในสมัยนั้นได้ทยอยเขียนบทความโต้เถียงกันไปมา ไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ก็มีคอลัมน์ที่ต้องเขียนถึงวัดศาลาลอย” ปรากฏการณ์ของอุโบสถร่วมสมัย ยังคงเป็นสิ่งแปลกใหม่ในสายตาของผู้คนเรื่อยมา ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้วตัวอุโบสถนั้นถูกสร้างขึ้นภายใต้กรอบแนวคิดเดิมซึ่งพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาได้รับเอาวัฒนธรรมมาจากอยุธยา อุโบสถจึงมีรูปลักษณะคล้ายกับเรือสำเภา ซึ่งเป็นการดึงเอาเอกลักษณ์ของท้องถิ่นมาสร้างบูรณาการกันกับสิ่งก่อสร้างสมัยใหม่

ปี พ.ศ.2510 อุโบสถวัดศาลาลอยสร้างแล้วเสร็จ ประจวบเหมาะกับทางส่วนกลางได้รื้อฐานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีเพื่อสร้างให้สูงขึ้นจากเดิม ทางวัดจึงได้ขอแบ่งอัฐิส่วนหนึ่งที่เคยประดิษฐานไว้ที่อนุสาวรีย์กลับมาที่วัดอีกครั้ง พระมงคลรัตนสุธี หรือพระสุข (สัมภาชนัน, 2559) กล่าวว่า “ภาพลักษณ์ในครั้งนั้นเสมือนเป็นภาพความทรงจำเมื่อครั้งอดีตที่พระยาปลัดทองคำได้สร้างเจดีย์บรรจุอัฐิยาโมไว้ที่วัดแห่งนี้ วัดศาลาลอยในกาลนั้นก็รุ่งเรืองมีผู้คนสัญจรไปมาอย่างไม่ขาดสาย การอัญเชิญดวงวิญญาณยาโมกลับมาเป็นสัญญาณดีที่วัดจะกลายเป็นเสาหลักทางความศรัทธาของชุมชนเมืองนครราชสีมาอีกครั้ง ในด้านกลุ่มคนที่เคยโต้แย้งการสร้างอุโบสถก็มองอย่างเป็นตามความเชื่อว่ายายโมนั้นได้ยอมรับสิ่งปลูกสร้างใหม่และกลับมาสถิตยังพื้นที่” ต่อมาแนวคิดการผูกโยงอุโบสถใหม่เข้ากับฐานความเชื่อเดิมก่อตัวเป็นรูปธรรมเมื่อรูปปั้นของยาโมถูกสร้างขึ้นด้านหน้าของอุโบสถ ในกิริยาท่าทางกำลังคุกเข่า พนมมือไหว้พระพุทธรูป หากอธิบายด้วยมุมมองทางสัญญา การสร้างรูปปั้นยาโมไว้หน้าอุโบสถ เป็นกลวิธีประกอบสร้างการยอมรับในกลุ่มที่คนยังคงไม่เห็นด้วยทางรูปแบบที่เป็นร่วมสมัย ฐานความเชื่อในตำนานยาโมนั้นเป็นกลุ่มขนาดใหญ่ที่ครอบคลุมพื้นที่อยู่นัยที่ถูกนำมาใช้สร้างความสัมพันธ์ให้กับคนในชุมชนวัดศาลาลอยเป็นเจตนาในฐานะของสิ่งดำรงและการเป็นอุโบสถคู่บารมีของยาโมในบริบทใหม่

ปี พ.ศ.2516 แนวคิดเรื่องอุโบสถร่วมสมัยยังได้รับการยอมรับมากขึ้นในวงวิชาการ เมื่อผู้ออกแบบคือ วิโรฒ ศรีสุโร ได้รับรางวัลจากจากสมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ และรางวัลจากมูลนิธิเสรียวโกเศศและนาคะประทีป เป็นเครื่องหมายการันตีว่าวัดศาลาลอยนั้นได้ดำเนินเป้าหมาย และจะสามารถเป็นแบบให้วัดอื่นได้มองถึงความสำคัญของการพัฒนารูปแบบของพื้นที่ดินสมควรเก็บรักษาไว้ไม่ให้ถูกกลืนกินโดยวัฒนธรรมอื่น ซึ่งการอนุรักษ์สิ่งปลูกสร้าง

อายุนับหลายร้อยปีอาจเป็นเรื่องยาก แต่ยังสามารถใช้วิธีนำมาร่วมสมัย และอุโบสถหลังเก่าก็ยังคงไว้เป็นพิพิธภัณฑ์สำหรับศึกษาหรือใช้รำลึกถึงอดีต

ระบบสัญญาในอุโบสถร่วมสมัย ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเก่ากับสิ่งใหม่

ลำดับพัฒนาการในเชิงพื้นที่การเมือง อุโบสถร่วมสมัยจะถูกยอมรับหรือไม่ยอมรับ การวางกรอบว่าด้วยระบบสัญญาได้มีส่วนเข้ามาเกี่ยวข้องกับกลไกขับเคลื่อนแนวคิดของกลุ่มคนที่พยายามสร้างแนวคิดดังกล่าวให้เกิดเป็นรูปธรรม ขั้นตอนหลงตาม หามีเจ้าอาวาสองค์ก่อนได้กำหนดแนวคิดที่แปลกใหม่ เพื่อที่จะบอกว่าอุโบสถร่วมสมัยนั้นเป็นทางเลือกที่ดีกว่าอุโบสถแบบมาตรฐาน เพราะในความเป็นแบบมาตรฐานได้สร้างรูปแบบอันเปื้อนเหนียว ซินตาดูเหมือนกันไปหมด ในความหมายของหลงตามเป็นการสื่อสารในเชิงสร้างเอกลักษณ์ให้กับวัดและชุมชน

กระบวนการสร้างอุโบสถร่วมสมัยให้เป็นที่ยอมรับในมุมมองของผู้ออกแบบการให้คุณค่าของอุโบสถแบบมาตรฐานเป็นเพียงค่านิยม บ่อนทำลายวัฒนธรรมดั้งเดิม วิโรฒ ศรีสุโร (2536) ได้กล่าวถึงการรื้อล้างของอำนาจรัฐทำให้มีอุโบสถแบบเก่าแก่มากมายถูกทุบทำลายจำนวนมาก พร้อมประกาศว่าการใช้แบบมาตรฐานเป็นความเชื่อที่ผิด การอนุรักษ์รูปแบบดั้งเดิมสามารถทำได้ในบริบทใหม่ การบัญญัติสิ่งผิดหรือถูก โรลิ่งด์ บาร์ตส์ (2558, หน้า25-38) ได้นำเสนอผ่านบทความเรื่อง “โลกของมวยปล้ำ” การละเมิดกติกาของจอมวยร้ายถือเป็นความผิด ในขณะที่การแก้แค้นของนักสู้ดูจะเป็นสิ่งที่ถูกต้องในสายตาของคนดูแม้ว่าการกระทำนั้นจะกระทำบนฐานของกติกาหรือไม่ก็ตาม ในกรณีวัดศาลาลอย การสร้างความร่วมสมัยในมุมมองอาจเป็นสิ่งไม่ถูกต้องไปเสียทั้งหมด แต่การเป็นตัวแทนของฐานความเชื่อดั้งเดิมดูเหมือนจะกลายเป็นความยุติธรรมในแง่ของการรื้อฟื้นภาพความทรงจำในอดีต

ความเชื่อยานนาวา อันเป็นต้นแบบในการสร้างอุโบสถสมัยอยุธยาถูกนำมาฟื้นขึ้นอีกครั้ง โดยการถอดรูปทรงของเรือสำเภามาผสมผสานกับศาสตร์ทางสถาปัตยกรรมและวัสดุในท้องถิ่น กระเบื้องดินเผาผ่านเกวียนอันมีชื่อเสียงของจังหวัดนครราชสีมาถูกนำมาประดับตกแต่งเป็นภาพประกอบบอกเล่าเรื่องราวพุทธประวัติ แสดงให้เห็นถึงกลวิธีในการผูกโยงสิ่งใหม่เข้ากับความเชื่อทางพระพุทธศาสนา ด้วยกลุ่มคนส่วนหนึ่งที่ยังคงยึดติดกับกระแสความนิยมภาพวาดอุโบสถในคติความเชื่อของพวกเขาก็จะช่วยให้เห็นถึงความเข้าใจว่ารูปแบบมาตรฐานนั้นคือ อุโบสถ แต่สิ่งที่ปรากฏในวัดศาลาลอยนี้ดูไม่เหมือนอุโบสถ วิธีลัดข้อกล่าวหาดังกล่าวทางผู้ออกแบบได้สร้างองค์ประกอบของอุโบสถอย่างครบถ้วน ทั้งยังมีความร่วมสมัยในตัว

แนวคิดตามกระแสนิยมที่กำกับว่าแบบมาตรฐานเป็นอุโบสถที่งามในสายตาของผู้คนส่วนมาก แต่กรณีของอุโบสถวัดศาลาลอยได้สร้างความเชื่อหนึ่งเพื่อที่จะบอกว่ากระแสนิยมดังกล่าวเป็นความเชื่อที่ผิด การสร้างสิ่งใหม่ให้ตอบโต้กับพื้นที่ที่ควรสร้างภายใต้กรอบความเชื่อเดิม ซึ่งเป็นสิ่งที่ชอบธรรมและเป็นทางออกให้วัฒนธรรมดั้งเดิมจะไม่ถูกทำลาย แต่จะถูกอนุรักษ์ไว้ในบริบทใหม่ ชาวบ้านได้เสนอแนวคิดที่จะสร้างเอกลักษณ์จากรากฐานความเชื่อในพื้นที่ และการเป็นแบบอย่างทางแนวคิดที่จะทำให้วัดอื่นๆ สร้างแรงผลักดันให้เกิดกฎเกณฑ์เพื่อปฏิเสธอุโบสถที่มาจากวัฒนธรรมอื่น โดยชี้ให้เห็นว่าในแต่ละพื้นที่แสดงจุดยืนในเอกลักษณ์ทางศิลปะของตน

ส่วนการออกแบบในรายละเอียดต่างๆ อาทิ ประติมากรรมปูนปั้นแสดงเรื่องราวพุทธประวัติ กระเบื้องดินเผาที่ประดับเป็นภาพต่างๆ หรือแม้กระทั่งรายละเอียดในส่วนที่บ่งบอกถึงลักษณะโดยรวมของอุโบสถก็ได้ถูกลดทอนรูปปลั๊กลงให้ดูเรียบง่ายตามแบบสมัยอีสาน สิ่งเหล่านี้หากมองอย่างลึกซึ้งจะพบว่า เป็นส่วนประกอบของระบบสัญลักษณ์ เป็นกลวิธีในการนำเสนอต่างๆ เข้ามาประกอบให้ตัวอาคารกลายเป็นอุโบสถ เพราะด้วยความแปลกใหม่ด้านรูปแบบก็มีความเสี่ยงที่อาคารจะกลายกลายเป็นอย่างอื่นซึ่งไม่เหมือนอุโบสถ ดังความเห็นของกลุ่มต่อต้านบางกลุ่มได้มองว่าอุโบสถวัดศาลาลอยไม่มีความเป็นอุโบสถเป็นเหมือนอาคารที่สร้างมาเพื่อความงามเพียงเท่านั้น ดังนั้นการต่อรองกับเสียงคัดค้าน นอกเหนือจากการใช้ความเชื่อทางศาสนามาสร้างพิธีกรรมแล้ว การคงไว้ซึ่งรูปแบบหลักของอุโบสถทั่วไปหากแต่ลดทอน ปรับเปลี่ยนบางสิ่งให้ดูทันสมัย และเพื่อประโยชน์ด้านความคงทนถาวรก็เป็นโจทย์สำคัญของผู้วางแนวคิดและผู้ออกแบบต้องตกผลึกทางความคิดร่วมกัน

วัดศาลาลอยในบริบทของการท่องเที่ยว

จากวัดที่ครั้งหนึ่งเคยเกือบจะกลายเป็นเพียงเรื่องเล่าในตำนาน พื้นที่วัดเคยถูกทั้งเป็นบริเวณรกร้าง กลายกลายเป็นวัดที่ผู้คนให้ความสำคัญทั้งต่อชุมชนและสังคมภายนอก อันมีการกล่าวถึงทั้งปากต่อปากหรือกระทั่งถูกเผยแพร่ในโลกสังคมออนไลน์ (social network) ส่งผลให้เกิดจุดบริการนักท่องเที่ยวตามมุมต่างๆ ภายในวัดขึ้นตามลำดับ แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของกลุ่มคนนอกที่จับจ้องพื้นที่ในสายตาของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หรือการมองผ่านเลนส์กล้องซึ่งบางมุมที่พึงมีการสร้างภายในเกิดขึ้นเพื่อเป็นจุดสำหรับถ่ายภาพโดยเฉพาะ

ในปัจจุบันวัดศาลาลอยได้เปลี่ยนผ่านมาสู่พื้นที่สาธารณะในแง่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อุโบสถร่วมสมัยเป็นจุดหนึ่งที่สร้างความสนใจให้กับผู้ที่จับจ้องพื้นที่ด้วยความต้องการที่จะสัมผัสอุโบสถที่ถูกกำหนดด้วยรางวัลด้าน

การออกแบบ นอกจากนี้กลุ่มคนนอกยังทำหน้าที่เข้ามาซึมซับเอาวัฒนธรรมอันเกิดจากความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของตำนานเรื่องเล่าซึ่งปรากฏในทุกภาคส่วนรวมถึงพิธีกรรมทางความเชื่อและพิธีกรรมทางศาสนา ผู้คนที่เข้ามาวัดแห่งนี้มักจะมากราบสักการะยาไมเพื่อขอพร ภายหลังจากประสบความเร็จตามที่ได้นบนานศาลกล่าวไว้ ก็จะต้องมาทำพิธีแก้บนโดยจ้างคณะรำเพลงโคราช ชาวบ้านได้เป็นผู้กำหนดว่าจะแก้บนให้ถูกวิธีจะต้องกระทำด้วยวิธีนี้เท่านั้น เพราะเหตุใดจึงต้องเชื่อกันแบบนี้ ชาวบ้านได้อธิบายว่ายาไมเป็นคนโคราชโดยกำเนิด ท่านขึ้นชอบการรำเพลงโคราชมาก หากแก้บนด้วยวิธีนี้ท่านจะพอใจเป็นอย่างมาก

ความพิเศษของวัดศาลาลอยทั้งในแง่ของอุโบสถร่วมสมัย หรือพิธีกรรมอันเป็นเอกลักษณ์ ได้ทำให้เกิดการรับเอาวัฒนธรรมในท้องถิ่น ซึ่งผู้คนเลือกที่จะบริโภคเอาสัญลักษณ์ที่แสดงออกทางปรากฏการณ์ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการขึ้นชมอุโบสถที่ไม่เหมือนใคร แม้ว่าเอกลักษณ์ทางรูปแบบดังกล่าวจะถูกเข้าใจบนฐานความเชื่อหรือในฐานะภาพลักษณ์อันงดงามของสิ่งปลูกสร้างสมัยใหม่ก็ตาม ในความเป็นจริงแล้วประเด็นสำคัญอยู่ที่การส่งสารไปยังผู้อื่นและเชิญชวนกันมาที่วัดแห่งนี้ ดังนั้นแล้วผู้คนไม่ว่าจะกลุ่มคนในหรือกลุ่มคนนอกล้วนแต่ทำให้วัดกลายเป็นที่รู้จักกันในวงกว้างสอดคล้องกับวัฒนธรรมการท่องเที่ยวในปัจจุบัน ที่ผู้คนจะต้องออกตะเวนไปยังสถานที่ต่างๆ เพื่อเก็บภาพและนำมาเผยแพร่ทางสังคมโลกออนไลน์ ในบริบทโลกาภิวัตน์อันจะมีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมากสำหรับวัดศาลาลอยต่อไปในอนาคต

บทส่งท้าย

จากผลการศึกษาข้างต้น สรุปได้ว่า อุโบสถวัดศาลาลอยเป็นความพยายามของชุมชนที่สัมพันธ์กับวัด และใช้เป็นฐานในการเผยแพร่แนวคิดเรื่องความร่วมมือ ซึ่งเป็นทางเลือกให้กับวัดที่ไม่ต้องการอุโบสถแบบมาตรฐานให้มีย้อนกลับไปยังรากฐานวัฒนธรรมดั้งเดิมของแต่พื้นถิ่น แล้วผลิตสร้างจนเกิดเป็นเอกลักษณ์ที่ยังคงอนุรักษ์ไว้ซึ่งแนวคิดเดิม ในการต่อรองกับกลุ่มแนวคิดตามกระแสนิยมในสังคมหัวใจหลักคือผู้นำทางความคิด ในกรณีวัดศาลาลอยมีหลวงตามหาไมเจ้าอาวาสคนก่อน ก่อนที่ท่านจะมรณภาพท่านได้ให้แนวคิดของการสร้างเอกลักษณ์ให้กับวัด โดยสถาปนิกผู้ออกแบบได้นำมาคิดต่อยอดจนเกิดเป็นอุโบสถร่วมสมัยที่นำเอารูปทรงเรือสำเภาจากความเชื่อในสมัยอยุธยา มาสร้างในบริบทการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ทั้งนี้แนวคิดดังกล่าวยังคงกลายเป็นแบบอย่างให้ชุมชนกับวัดอื่นเห็นถึงคุณค่าในวัฒนธรรมของตน ซึ่งควรอยู่ควบคู่ไปกับสังคมและรักษาไว้ให้คงอยู่ตลอดไป

สรุปผล

ผลการศึกษาและข้อค้นพบ สามารถใช้เป็นแบบในการศึกษาชุมชนที่กำลังจะเปลี่ยนผ่านไปสู่เวทีการถกเถียงเรื่อง การสร้างอุโบสถ และจะเป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการทางศิลป วัฒนธรรม อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อชุมชนวัดศาลาลอยอัน เป็นพื้นที่วิจัยในการเป็นแนวคิดมุมมองหนึ่งเพื่อการพัฒนา พื้นที่ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ผู้ที่สนใจศึกษาต่อควรมองในประเด็นของสื่อสังคม ออนไลน์ (social network) ที่เข้ามามีบทบาทในการเผยแพร่

วัฒนธรรมซึ่งทำให้วัดศาลาลอยเปลี่ยนผ่านไปสู่การเป็นพื้นที่ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณคณาจารย์คณะศิลปกรรมศาสตร์ทุกท่านที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการให้คำปรึกษา ผลักดันจนกระทั่งผลการวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วง และขอขอบคุณชุมชน วัดศาลาลอยผู้ให้ข้อมูล เอื้ออำนวยด้านสถานที่รวมถึงดูแล ผู้วิจัยเป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2555). *สัญญาวิทยา โครงสร้างนิยม หลังโครงสร้างนิยม กับการศึกษารัฐศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิภาษา.
- เปรมจิต ศรีสุโร. (2560). *การออกแบบอุโบสถวัดศาลาลอย*. สัมภาษณ์วันที่ 26 มกราคม.
- พระเทพรัตนดิลก. (2560). *ตำนานการเกิดวัดศาลาลอย*. สัมภาษณ์วันที่ 11 กุมภาพันธ์.
- พระมงคลรัตนสุธี. (2560). *วัดศาลาลอยกับการรื้อฟื้นภาพในอดีต*. สัมภาษณ์วันที่ 11 กุมภาพันธ์.
- โรล็องด์ บาร์ตส์. (2558). *มายาคติ สรรนิพนธ์จาก Mythologies ของ Roland Barthes*. (วรรณพิมล อังคศิริสรพ, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: มูลนิธิเพื่อการศึกษาประชาธิปไตยและการพัฒนา โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
- วิจิตร ว่องวาริทพิทย์. (2550). การจารึกความทรงจำของท้องถิ่น: สิ่งที่ปรากฏใน “พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์”. *พื้นที่และมุมมอง เรื่องของไท (ย) ถึงสากล*. 84-131.
- วิโรฒ ศรีสุโร. (2536). *สมิธสถาน*. กรุงเทพฯ: บริษัทเมฆาเพรส.
- ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์, & เบญจพร ดีขุนทด. (2549). *Cultural Crisis and Social Memory*. เอกสารประกอบการสัมมนา Tai Studies Graduate Seminar 10th. 1-13.
- สายพิน แก้วงามประเสริฐ. (2537). *ภาพลักษณ์ท้าวสุรนารีในประวัติศาสตร์ไทย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. (ม.ป.พ.): คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.